

TRANSILVANIA

FOIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 8.

SIBIUŪ, 15 AUGUSTŪ 1890.

Anulŭ XXI.

ARABIA DELA GURILE DUNĂRII.

A arĕta esistența și pozițiunea *Arabiei* dela gurile Dunării, e de a desvăli unele date geografice și istorice de interesŭ pentru noi, — dar mai nainte să atingŭ despre Arabia din Asia.

Arabia e o peninsulă în Asia dela amĕđi — apusŭ. Nordulŭ ei zace pela gradulŭ 32, eară amĕđă-điulŭ ei pela gradulŭ 12 ală lăđimii nordice; mărimea ei e de 50000 de mile cuadrate, eară marginile Ți sŭntŭ, la resăritŭ sinulŭ de mare persicŭ și mai în susŭ teritoriulŭ dela rîulŭ Euphratŭ; la amĕđi, oceanulŭ indicŭ și respective marea arabică (în vechime erythrăică); la apusŭ marea roșă și Africa, eară la nordŭ Syria și Mesopotamia, ce se ținŭ de imperiulŭ turcescŭ în Asia.

Arabia în unele părți e înnaltă și cu delurŭ, dar în lăuntru și la unele margini preste totŭ e o pustiă uscată de natura pustiei Africei. Acĕsta e cauza, că popórele emigrătóre din Asia dela resăritŭ nu s'aŭ lăcomitŭ ca să o cucerĕscă, ci mai tóte numai aŭ trecutŭ pe lângă ea; acĕsta e cauza, că deși e de patru ori mai mare decătŭ germania, Arabia abia are 4—5 milióne de locuitori. Geografii vechi aŭ împărțitŭ Arabia: 1, în Arabia deșerta (pustiă); 2, în Arabia Felix (fericită) dincóce de pustia nordică, eară dela Ptolomeiŭ incóce 3, în Arabia Petraea (petrósa), în carea se află și muntele Sinai. Ferŭ, aramă și plumbŭ se află puținŭ, eară în metale nobile apare ca o țĕră săracă, cu escepțiunea Me-

dianului din nord-vestul ei. La țărmurile sîmului de mare persic, de mii de ani se pescuiesc mărgăritare. Comerțul ei în vechime a fost concentrat la țărmurile dela amedei și s'a întins spre India și Africa.

Despre Dunăre și respective gurile Dunării de astăzi atîng numai, că zac sub gradurile 45—46 a lățimii nordice, și cumcă comerțul Arabiei din Asia, pornind din nordul ei către gurile Dunării, e imposibil peste Mesopotamia, Armenia și Marea neagră, — eară prin Syria, Marea mediterană, Constantinopole și Marea-neagră, prin ună înconjură așa de mare, ca comerțu nemijlocit abia e verisimil pentru timpurile vechi. Să ne apropiăm de istorie.

Ammian Marcelin istoric roman, s'a născut pe la 330 după Chr. în Antiochia Syriei, a făcut serviciu militar și a escalat sub Constanțiu (337—355) în Orient, Gallia și Germania și sub Iulian (355—363) în războiul persic, apoi mai târziu s'a așezat în Roma, unde a murit după anul 390. El a scris istoria romană dela Nerva până la Valente, adică dela anul 98 până la anul 378 după Christos, în 31 de cărți, din cari aș se află numai cărțile 14—31, adică de pe timpul 353—378 după Christos. Opul lui se numește „Ammiani Marcelini rerum gestarum libri XVIII, și e folosit edițiunea lui Iacobus Gronovius tipărită la 1793 în Lugdunum Batavorum, ce se află în biblioteca universității din Budapesta și anume sub semnul Ga 335.

Ca introducere am să adaug, că Goții se arătară la anul 215 după Christos pe timpul lui Caracalla, eară Hunții se arătară la anul 375 după Christos și din acest an se începe emigrarea mare a popoarelor.

Capul al III-lea din cartea XXXI a lui Ammian Marcelin comunică istoria din anul 375 după Christos pe timpul lui Valente după al III-lea consulat al lui Gratian și A. Aequitius.

Din textul original voi comunica numai partea, ce se referă la Arabia dela gurile Dunării, eară pentru de

puté pricepe tóte celelalte referitóre la textü, Capulü alü III-lea ilü voiu publica întregü în traducere.

„Ad annum Danastum pervenerunt, inter Histrum et Borysthenem per camporum ampla spatia difluentem. Haec ita praeter spem accidisse doctus Athanaricus Thervingorum Iudex, (in quem, ut ante relatum est, ob auxilia missa Procopio dudum Valens commoverat signa) stare gradu fixo tentabat, surrecturus in vires, si ipse quoque lacesseretur ut ceteri. Castris denique prope Danasti margines ac Greuthungorum valem longius opportune metatis, Munderichum Ducem postea limitis per *Arabiam*, cum Lagarimano et Optimatibus aliis adusque vicesimum lapidem misit, hostium speculaturos adventum, ipse aciem nullo turbante interim struens. Verum longe aliter, quam rebatur, evenit.

Cap III. „Deci Hunii străbătându în ținuturile Alemanilorü, pe cariü usulü i-a numitü Tanaite, mărginași Greuthungilorü, și ucigëndü și despoiändü pe mulți, cu cei remași, pentru de a-î aduce la concordiä cu credință, legară pactü : și cu aceia aläturändu-ï, mai cu încredere aü străbätutü prin năvălire repentină, satele departe întinse și avute ale lui Ermenrich, regelü celui mai resboinic și prin multe și felurite fapte vitejesci națiunilorü vecine sântü înfricoșați. Carele (Ermenrich) lovitü prin tăria viscolului venitü deodată, deși multü a nizuitü de a remânea hotărîtü și statornicü, totuși faima lätându-se totü mai tare, cruđimea supușilorü și téma de primejdiü marü a linistit'o prin mórtea voluntariä.

„Dupä a căruü mórte, Vithimir alesü de rege s'a restituitü întrucâtva încredënd-se Alanilorü și altorü Hunni, pe cariü prin sold i-a asociatü părțilorü sale. Dar' după multe perderi, ce le-a suferitü, învinsü prin tăria armelorü în bătaia și-a datü sufletulü. Grijea de fiulü micü alü lui, cu numele Viderich aü purtat'o Alatheus și Saphrax ducii óstei, cunoscuți pentru firmitatea inimei lorü, cariü pe unü restimpü prevenindü (relelorü) 'și perduserä încrederea de a putea sta improtivä, și mai cu cautelä se dedurä la o parte.

„Ajunseră la riul *Danastru* ce curgea prin spațiurile largi ale câmpilor între *Istru* și *Borystenes*. Aceste întemplantându-se peste speranță, învățatul Athanaric, judele Thervingelor, (în contra căruia, precum s'a aretat mai sus Valente 'și rădicase stégurile, pentru ajutóarele trámise mai de multă *) lui Procopiu) cercă de a sta cu pașu hotăritu, rădemându-se pe tările sale, decă și însuși s'ar prăpădi ca ceialalt. În capetu aședându-și (mésurându-și) abia la timpul sêu castrele, aprópe de marginile Danastrului și de valea Greuthungilor, — după aceea pe Munderich ducele graniței cu Lagariman și optimații (magnații) Pañ trámisú prin *Arabia* până la a douédecea petró de hotarú, ca se spioneze sosirea inimicilor; elú întru aceste, neconturbatú de nime, aședându-și óstea în ordine de bătăiă. Dar de totú altcumú s'a întemplantú, decumú a cugetatú.

„Hunnii adecă (precumú sântú vicleni în planulú lorú) avéndú suspiciú, că mai îndepărtatú e atare mulțime, lăsară la o parte, pe cei ce-í vėđură aședați în liniste, ca și cum nime nu li-ar sta în cale, și după-ce luna aú ruptú întunereculú noptii pătrunseră vadulú riulú și aleseră aceea, ce era mai cu putință; și teméndu-se, ca nu cumva unú vestitoriu curéndú înnainte se spariă pe cei ce lucraú departe, pe însuși Athanaric 'lú atăcară cu lovitură grabnică. Și pe acesta, — confusú de primulú atacú, perđéndú căți-va din aí seí, — 'lú siliră de a grăbi la locú de scăpare în munții ríposi.

„Constrinsú de noutatea stării și mai alesú de gróza celorú ce veniaú, — dela țermurii înalți aí riulú *Geras* până la Dunăre, strimtorándú țerile Taifalilorú, zidurile (șanțurile) de apėrare le-a rădicatú mai înaltú; cu acésta pavază (scutú) implinită cu diligență grabnică, a cugetatú, că și-a aședatú la adăpostú siguritatea sa și salutea (publică). Și cândú 'și închipuia, că opera (șanțurile) e destulú de tare, Hunnii 'lú

*) Marcelinú lib. XXVII cap. V. arată că la anulú 367 după Christosú s'a trámisú ajutóarele.

goniaŭ cu pași iuți, și sositorii mai că îlă cutropiseră, decât nu cumva îngreunați de sarcina prădătorilor ar fi stată pe loc.

„Faima totuși întindându-se departe la celelalte ginți ale Goților, cumcă ună genă de ómenă, ne mai audită înainte de acésta, năvălindă acum ca viscolulă în munții înalți, ce e urđitū din sínulū (asilū) ascunsū și cele ce zacū, de aprópe le răsipe și le rumpe; — partea cea mai mare de poporū, carea pe Athanaric l'aŭ părăsită în sārăciă, consumându-se cele de lipsă, și cerceta domicilū îndepărtatū de cunoscința barbarilor; și multū desbătëndū, că ce locuințe și-ar alege, a cugetatū că ună adăpostū 'i mai convine în Thracia, din doue cause, pentrucă e (Thracia) și cu pajistea cea mai roditóre, și de barbari se departe prin mărimea riurilor, curgetóre.“

În capulă alū IV-lea Goții sub ducele Alaviv cuprindă țermuri Dunării și trămitū solī la împăratulū Valente, cu rugare, ca se-ī primescă, — Valente 'i primesce și se descrie trecerea lorū în Thracia. Să aducū câteva desluciri asupra temeī.

1. Se cercetămū identitatea riurilor numite în text, cu cele de ađi.

La Marcellin *Danastus*, la Iordanes se află și *Danastus* și *Danaster*; precum și la Constantin Porfyrogenita; în Koczányi, *Danastris*, mai departe, *Danaster* a avutū numele și *Tyras* și a fostū rīulū de graniță între Dacia și Sarmatia europénă; acestū *Danaster* ađi la străinī e Dniester séu Dnester, la români e: Nistru.

Hister e Dunărea dela Nicopole în josū; érá *Danubius* e Dunărea dela Nicopole în susū, ađi preste totū, Dunărea. *Borystenes* a avutū numele și *Danaper*, *Danapris*, ađi *Dneper* și *Dnieper* adecă: *Nipru*, și — prin Chersonesulū tauricū curge în Marea-négră.

Gerasus la Marcellinū, *Hierason* la Ptolomeiū, *Hierasus* la alți, e rīulū *Prut*, (numitū în vechime și *Pyretus*, *Porata*).

2. Goții *thervingi* ajunseră dară până la rīulū *Nistru* și regele *Atanaric* și-a pusū tabera sa aprópe de țermuri

riului, și în acestu modu, Goții au statu pe teritoriulu Dacie vechie și nu au trecut riulu. Hunii au fostu, cari au trecut vadulu Nistrulu și pe Goții și atacarã în tabera lui Athanaric. Acesta taberã a trebuitu să fiã în partea de susu a Nistrulu pentruã pe aci puteau se trecã mai ușorũ și pentruã Athanaric a fostu resbitu între munți. Mai târziu pe Athanaric îl vedemũ retrasu dincõce de Prut, și aci în țara Taifalilor și face linia de întãriturã și de aperse în contra Hunilor.

3. Hunii au venitũ de dincolo de Tanais (aici riulu Don) cãci dintre popõrele anumite de Marcellin, Alanii au locuit atunci la riulu Tanais și pentru acesta s'au numitũ și Tanaites (õmenii de lângã Tanais). Cu Alanii au fostu marginas Greuthungi, unũ ramũ de alũ Goților, și acestia a trebuit se locuiescã din susu de Thervingi, pentruã tabera lui Athanaric s'a întinsu pãnã la Valea Greuthungilorũ, — și valea este unde suntu deluri. Marcellin în cartea XXVII cap 5 descrie unũ resboiu dela anulũ 367 dupã Christosũ pe timpul imperatulu Valente a carui õste trece Dunãrea și „continuatibus iteribus longius agentes Greuthungos bellicosam gentem aggressus est“ și din acẽsta descriere se vede, cã Greuthungii încă au fostu supușii regelui Athanaric.

4. Ducele gotic Munderich a fostu duce de graniã dincõce de Nistru, și (duce de graniã aflãmũ la mai multe popõre ba dupã Marcellin și la Romanii vechi) — cu optimații a fostu trãmisu prin Arabia. Munderich nu a trecut Nistrulu, tabera lui Athanaric zãcea pe teritoriulu Arabiei și Munderich prin Arabia s'a dusu pãnã la a douã ðecea pãtrã de hotarũ. Astfelu de cãtrã deluri s'a dusu la șesũ, de cãtrã nordũ s'a scoboritũ spre amẽdi, pe lângã Nistru în Arabia. În urmare, Arabia acẽsta a fostu între Nistru și Prut spre amẽdi, unde e Marea-negrã.

5. Arabia acẽsta a lui Marcellin a fostu pe teritoriulu, care mai târziu s'a numitũ Bes-Arabia, — teritiu, ce încă s'a ținutu de Dacia lui Traianũ, sãu cea vechiã. Besarabia

e ađi unŭ gubernamentŭ rusescŭ în Rusia dela améđi, — mărginitŭ de Nistru, Prut, și Marea-négră și are unŭ teritoriŭ de 828 de mile cuadrate.

Partea sudică a Besarabiei e șesŭ, teritorŭ de deșertŭ (sėŭ pustiă, lat. it. deserta, nemt. Steppe și Heide); érá partea nordică o acopere unŭ ramŭ de Carpați, nu pré înaltŭ, dar *pădurosŭ*. La Bender începŭ arborii de deșertŭ, ce sŭntŭ ca nesce sterpiturŭ de goruni pădureți și tufe de spini, adecă, nu crescŭ marŭ ca și în alte părți. A cincea parte din Besarabia, e neroditóre; camŭ jumetate din țeră e terenŭ de pașune, și 51 de mile pătrate e pădure.

6. La începutulŭ materiei amŭ descrisŭ Arabia din Asia, aci descrieș pe aceea dela gurele Dunării și Marea-négră. Aŭ o pozițiune analogă și natura lorŭ internă asemenea e analogă, pentru acésta aŭ și nume asemenea. Nicŭ odată nu aŭ venitŭ locuitorŭ din Arabia Asiei în Arabia Daciei, ca se-și fundeze aci o țeră și se-ı dea numele patriei vechie, — pentru acésta, în Arabia dela Marea-négră nu avemŭ se căutămŭ și se aflămŭ pe Arabi, — séŭ pe *Arapŭ*, cum la este numele la poporulŭ românescŭ.

Intre rassele omenimii tipulŭ caucasicŭ forméză o clasă, de carŭ se ținŭ Melanochrorii, cu părŭ negru, ochi negri și cu pelea de colóre brunetă până la negrétă; de clasa acésta se ținŭ Ismaeliți séŭ Arabii. — Aethiopia a fostŭ o țeră în Africa, dela Egiptŭ spre améđi pe lângă riulŭ Nilŭ între Lybia și Marea-roșiă, unde ađi e Nubia și Abisinia. — Aci locuiescŭ Ethiopii, arși negri de sóre, — împărțiți în 2 specii, — cei dela resăritŭ și la mijloculŭ Nilului sŭntŭ amestecați cu rassă albă, — cei dela apusŭ aŭ părŭ lănosŭ; acestia sŭntŭ Negerii, și în ideea poporului românŭ, deosebi după poesia populară, acestia sŭntŭ Arapii; căci acestia sŭntŭ negri de totŭ, aŭ buze marŭ late, nasŭ tomp etc., — cu atâta mai puținŭ aŭ pututŭ ajunge Aethiopi la gurele Dunării, afară de casulŭ, cândŭ în óstea turcésă, românii vorŭ fi vėđutŭ și Arapi adevărați din Africa.

7. Pentru tema acésta, e de interesú a sci, că Romanií vechí cunoscut'aú óre Arabia din Asia.

Romanií ocupaseră Syria, — Nobatăii din Arabia năvăliră în Syria și acésta a fostú pretestú de a purta resboiú în contra Arabiei! Pompeiú la anulú 63 înainte de Christosú a condusú o expedițiune și a cuprinsú Petra, oraşulú de frunte, dară Augustú împeratulú († 14 după Christosú) și-a pusú planulú, ca se o cuceréscă. Aeliú Gallú procuratorulú Egiptului la anulú 24 înainte de Christosú a purtatú resboiú în contra Arabilorú, dară fără succesú. Abia la anulú, 105 după Christosú pe timpulú lui Traianú (cândú acesta se lupta în Dacia) aú străbătutú Romanií în Arabia; o parte din Arabia Petrăa a fostú proclamată de provinciă romană și cu numele Palaestina Tertia, adausă Palestinei. Dar luptele s'aú continuatú neîncetatú la marginile ei; după mórtea lui Traianú, peste puşnă timpú Hadrianú a părăsitú Arabia, împeraşii romanií însé aú susşinutú dreptulú de suverenitate asupra ei. Mai târşiiú și împératulú Aurelianú, 270—275 după Christosú a avutú lupte crâncene cu Arabii. Marcellinú tocmai peste 100 de aní, la anulú 375 amintesce Arabia dela gurele Dunării. Cine i-a datú acestú nume? Mai întâiú — barem până acuma — 'lú aflămú la unú istoricú romanú, carele și-a scrisú opulú în Roma și-a muritú în Roma, — decí putemú deduce, că Romanií vechí aú botezatú teritoriulú între Prut și Nistru, de Arabia.

8. E întrebare, că ce înşelesú are numele *Arabia*? atátú acea din Asia, câtú și acea dela Dunărea de josú.

Strabo geografulú ne conduce ca se putemú pricepe înşelesulú numelú: Arabia. Strabo, adecă în cartea VII capú III punctú 14 đice: Éra între Marea-négră, dela Dunăre până la Tyras (Borystenes-Nipru) se întinde și *deşertulú geticú*, totú campiă și fără apă. Apoi în cartea VII. capú III punctú 17 lit. b) đice: Ér' şinutulú totú câtú este între Borystenes (Nipru) și Istru (Dunărea de josú) mai întâiú este *deşertulú*

getic, după aceea Tyrageții, după ei Iazigiți Sarmatiei și cei ce se chiamă împărătesci.

Pe timpul, cându Traianu a ocupatu Dacia, Dacii locuia dincóce de Carpați (în Ardélu și părți din Ungaria); éra Getii dincolo de Carpați (în România și în Besarabia de adî). Astfelu în teritoriulu geticu a fostu „*deșertulu geticu*” și acestu deșertu e identicu cu Arabia luî Marcelin, — și numele Arabia are conceptulu de deșertu, — adecă: pustiă, locu întinsu, și mai multu golu de vegetațiune.

Wilhelm Obermüller în *Deutsch-Keltisches Wörterbuch* I, 121, esplică înțelesulu numelui Arabia: *Ar* însemnă nialtu, uscatu, aspru, *ibh* însemnă ținutu, prejurū, — deci prejurū aspru, uscatu, petrosu. Acésta s'ar putea aplica mai de aprópe asupra prejurului Sinai, Arabia petrăa, de unde verisimilū s'a născutu numele!

Astfeliu W. O. se apropie mai multu de *ar* cu înțelesulu înaltu, — ce a servitū de rădecină și pentru cuvântulu latin: *ar-d-uus* (*ar-d-vus*); eū me ținū de *ar* cu înțelesulu: șesū, uscatu, aspru, din care s'a formatu latinulu *ar-idus*, uscatu, — și din care s'a născutu și *ar-eo* me usc; și *area* lat. aria romănesce unū terenū golu, șesū asemene. Acestu *ar* trecendū în *er* la greci s'a sformatu: *Ερημια*, pustiă, goliciune de terenū, de unde pustnicu (eremită călugărū), *ερημος* ce însemnă, deșertu, pustiū, vast, părăsitū, η *ερημος* (*χωρα*) pustiă, singuritate, deșert*). *Ab* din *Arabia*, purcede din celticulu *ibh*, (care se află în formele: *ab*, *eb*, *ib*, *ob*, *ub* și *ba*, *fa*, *pa*, *sa*, și însemnă: prejurū, ținutu, eară *ia* din *Arabia* înseamnă: țeră, deci *Arabia* însemnă: țera la prejurū pustiū (vastu; secū, uscat). Pe acestu *ibh* 'lū aflămū în numele *Aegyptus* (Egiptū): *aeg* însemnă, apă, din acestu *aeg* e numele: *Aeg-ea*, locū, terenū de apă; *g* în *q* aqua și precum se află și *aga*; *yp* din *ibh*, *tu*, din *da*, *ta*, loc, deci Egiptū însemnă locū, terenū la prejurū de apă.

*) Rotteck Allg. Gesch. IV. 163 dice că numele *arab* purcede dela *arab* seū *arabah* ce preste totū însemnă: șesū seū o planițiă (campiă) anumită în Tahamach, unde a fostu prima locuința Arabilorū.

Astfelu dară: *Arabia* e o țără în prejurii de deșertușes, secă, aspru, e o țără cu pustiă.

9. Unde a fostu *Arabia*, e astăzi *Besarabia*. E lucr naturală, că numele *Besarabia* purcede din numele *Arabia*, dară cu timpul i s'a pusă înaintea cuvântulă *Bes*. Acestu *bes* trebuiă se însemne încă o însușire a loculu, pentrucă s'a constatată de regulă generală, că numele țeriloru esplică însușirea terenulu țerii. De bună sēma însușirea unu prejură din *Arabia* vechia s'a adausă la numele nou: *Besarabia*.

Wilhelm Obermüller II pag. 853, esplică numele *Besarabiei*, dicēndu: „După căderea imperiulu Hunnilorū în Ungaria, Uuarii, unū nume alū Hunnilorū din Uralū, s'aū retrasă spre lătura Nordică a Mării-Negre, dela gurele Dunării, până la marea Asovică, adeca: în *Besarabia*.”

Acestu nume purcede din: *pis* — *ar* — *abh* — *ia*, *Wald*, *Wasser-Land*, codru mare, apă, țără, — adecă țără la apă mare, cu pădure.

Încătu *Arabia* din Asia și *Arabia* dela Dunăre aū zăcută la apă mare, adecă prima la oceanū, a deua la Marea-nēgră, s'ar putea primi, că aci, *abh* nu e din *ibh* prejură, ci din *abh*, apă, și cū întru ajutoriulū lui W. O. ași putē veni și cu esemplu. *Arabisci* (și aravisci, eravisci) a fostu numele unu poporū celticū lângă riulū Rab în vechime *Arabo*, lângă riulū Dunăre și laculū Pelsoe (*Neusiedlersee*) în Ungaria dela apusū, dar precum amū aretatū mai susū ideea pentru *Arabia* dela Dunăre, a fostu: *deșertulū*, pustiū.

Cumcă *bes*, purcede din *pis*, ce însemnă pădure, acēsta o primescū. Ce însemnă pădure, însemnă și arbore.

Acestu *bes* la latinī se află în *bestia*, fēră selbatică, adecă de pădure, *bes* însemnă pădure, *bes* pădure, t din da-ta locū, ia ființă; *ar-bos* lat. arbore, unde *bos* însemnă lemnū viu, ēră *ar* e unū articulū celticū; acestu *bos* e indenticū cu francesulū *bois*, și arbore și pădure; *buis*, *buisson* fr. tufă, nemț. *Busch*: *bos-co* it. pădure, *boscata* locū padurosū, *boscaglia*, pădurime, — și aș putea înșira multe nume de localități unde

pas rădecina trece în *fas, pas, vas* și alte forme, dar pentru temă e destul de a dovedi, că *bes* din numele Besarabia însemnă pădure, codru, tufă, arbore.

Din toate aceste se vede, că aci la Dunărea de jos, în Arabia și Besarabia nu avem să cautăm după *Arapi*. Dar în gura popórelor numele și idea despre Arabia dela Dunărea de jos s'a susținut, și a devenit o fantasiă poetică așa la popóre precum la un scrietóru.

10. După părerea mea, descoperirea *Arabiei* dela gurile Dunării de jos e de mare interes. Germanii (Nemții) au o poesiă „*Nibelungenlied*“ o epeia poporală cu carea se laudă foarte mult, ba unii în truția națională ȳicú, că întrece Eliada: *Odyssea* lui Homer. — Acésta poesie a apărut în nenumerate edițiuni. În acésta poesie vine înainte adeseori despre o *Arabia* și *Arabi*, și după-ce eú descoperii acésta *Arabia* am scrutatú în mai multe edițiuni, ce mi-au pututú veni la mână din bibliotecile de B.-Pesta, că óre cumú esplică nemții *Arabia* amintită în *Nibelungenlied*, — și că atare némțú, descoperit'au óre acésta *Arabia*, — dar după edițiunile ce le-amú cercetatú n'au nici ideă despre *Arabia* dela Dunărea de jos *).

*) Theophanes in *Chronographia* sa, tip. la Bonna 1839, edițiunea lui Johann Classen, în tomulú I. pag. 546, vorbindú despre fiil Chaganului Avarilorú că pe unde și-au cuprinsú și el țeri ȳice: *Quartus autem et quintus flumen Istrum intellige Danubium praetervecti; ille quidem in Pannoniam Abaricam Chagano Abarum principi postmodum subdendus cum omnibus copiis transiit. La cuvântulú Abarias din textú șirulú alú 16-lea se face notă, că în altú codice e. *Arabias* apoi în tom. II-lea pag. 504 cu referință la cuvântulú *Arabia*, ce s'a scosú din textú și s'a înlocuitú cu *Avaria*, ȳice comentarulú „*sequentis liniae* „to *Abaron Abarias*“ pariter hic legendum monet; *aliter licet cunctis in codicibus scribitur. Adecă în altí codici e *Arabia*, dar recensentulú edițiunei de față crede că e bine a corege cu „Avaria“. Causa e că nu a sciutú despre *Arabia* dela gurile Dunării, și că a cređutú, că în altí codici e smintă *Arabia*, și astfelú fiindú vorba despre *Avari*, a aflatú de bine a scrie *Avaria*. Alta edițiune a lui Theophanes n'amú aflatú până acuma.**

Ephraemius monachus în opulú seú despre împérați și patriarhí, în versulú 9680, ȳice: *εν κοιμανοις εσχατην ερημιαν*, tradusú latinesce: *ad comanicam Ponti solitudinem*. În loculú lui Gligorie se alese *Nectarius* de patriarhú, — dar invidiatorii l'au scosú din scaunú și atunci elú a trecutú la deșertulú cumanic dela Pont, adecă dela *Marea-négră*. Astfelú acestú teritorú și pe timpulú *Cumanilor* în secululú alú 12-lea s'a numitú *eremia* adecă pustiú.

Fiindcă Mărcelinu amintese Arabia acosta, pe timpul, cându a venit Huni, și fiindcă Nibelungenlied descrie multu timpul lui Atila și pe acesta, ucisă la anul 453, acosta descoperire va contribui multu pentru anticitatea și validitatea epopeii populare nemtesci, — și la acosta avem și noi înteresu, pentrucă în epopeia se numescă Vallachi cu principel loru — în Dacia, și speru, că la atare ocaziune vom veni cu altă descoperire în ajutorul epopeii și respective istoriei vechie a nostre.

10. Lucru naturalu, că a trebuit se cercetez, că istoricii noștri ocupatu-s'au ore de acosta materie?

D-lu B. P. Hașdeu în Istoria critică a Românilor, volumul I, tipărită la anul 1875 în Bucuresci, s'a ocupat multu cu Besarabia, și a făcutu unu studiu profundu asupra temei.

Dar eu nu voiu intra nici într'o diatribă asupra temei, ci voiu înșira numai titlurile unor paragrafi și unele rezultate ale scrutarii.

§. 10. Basarabia dela Oltu în fântănele polone și moldovene.

§. 16. Trecerea numelui Bassarabia, cătră România de peste Prut.

§. 20. Ipotesa despre venirea Bassarabilor de peste Prut.

§. 37. Arabia cu numele epicu alu României.

§. 66. Charta epică a Arabiei dela Dunăre.

§. 67. Conclusiunea despre Arabia dela Dunăre.

Resultatul e; „Acestu fenomen provenind printr'o poetică asociațiune de idei din descompunerea numelui *Bassarabia*, prin care se caracterisază mai în specie *banatul Severinului*, se trage o necesară consecință că cu multu mai înainte, cel puțin în seculul alu VII și VIII. *teritoriul oltean* eră deja cunoscutu ca Bassarabia, căci cauza nu pôte fi anterioară propriilor sale efecte.

Prin urmare, decă Bassarabia ca desemnațiune teritorială datéză dintre anii 600—700, caută se admitemu, că Bas-

sarabă, ca desemnațiune domnască, trebuie se fie și mai antică, — din secolul V și VI, sevă mai susă“.

Așa dară rezultatul scrutarilor D-lui Hașdeu a ramasă ca o ipotesă.

D-lu Hașdeu la pag. 299 citéză pe Ammianu Marcelin și anume date din lib. XXXI. cap 3, ce le-amu comunicatū eu mai susu, și me miru, că stându-i înaintea ochiloru Arabia adeverată dela Dunărea de josu, nu a vedut'o, — căci decă ar fi veduto, în studiulū sevu, întru adeveru scientificu, ar fi aruncatū o grămadă de coniecturi — în Marea-negră*).

Dr. *Atanasie Marienescu.*

CEVA DESPRE EPICA LUİ VASILIE ALECSANDRI.

Partea epică din Poesia lui V. Alecsandri este până acum dintre tôte cea mai puțină apreciată. Ea este tractată de obiceiū numai în trecătū, sub cuvântū, că epica este partea cea mai slabă a lui Alecsandri.

Pôte. Dar din împrejurarea, că epica arū fi partea mai slabă — eu ași dice: mai puțină însemnată — din poesia lui Alecsandri, nu urméză, că dintr'unu punctū de vedere literarū universalū ea să apară totū atâtū de puțină însemnată, precum apare, dacă o comparămū cu celelalte lucrări ale poetului nostru.

Căci poesiile epice ale lui Alecsandri în totalitatea lorū sântū în literatura română de o importanță deosebită.

*) La compunerea articolului de față căutasemū despre Arabia și în opulū „Dacia înainte de Romani“ scrisū de Gr. G. Tocilescu, dar cetindū cuprinsulū căutasemū deosebi în capit. IX-lea la: *Numă geografice*. După ce amū fostū și coresū tipăritura articolului, frunđerindū încă opulū la pag. 391 amū aflatū: „Dar cacă că Arabia pontică ne întempină și în Euripide (născ. 486+406 an. Christ.) precumū și în comedia Trinumus a lui Plautu actulū alū IV-lea“.

Sy. Omnium primum in Pontum aduecti ad Arabiam terram sumus.

Charm. Eho! An etiam in Ponto Arabiast? Dar autorulū cu alțiū nu află de dovadă ponderosă unū datū din opu teatralū. Plautus Titus Maecius poetū romanū s'a născutū la anulū 254 a. d. Christ. Astfelū Arabia dela gurele Dunării e mai vechiă decâtū timpulū lui Marcelinu mortū pela 390.

Parte mare a acestorŭ poezii epice este scrisă tocmai pe unŭ timpŭ, cândŭ limba noastră literară era în procesul de a se forma. Atunci, cândŭ diferite curente, diferite influențe de obicei străine și lipsa de talente aŭ produsŭ la noi niste lucrări de o valoare enigmatică, — atunci Alecsandri cu talentulŭ seŭ pronunțatŭ, apucă dreptŭ înainte pe o cale nebătută, virginală, dar singurŭ adevărată, *pe calea poeziei naționale-poporale*. Și a apucatŭ cu o hotărîre și cu unŭ succesŭ uimitorŭ. Căci limba lui Alecsandri, sujetele și spiritulŭ poeziilorŭ lui, începîndŭ dela primele lui produse din 1842 sîntŭ și poetice și *românesci*. Frămîntările ulterioare pentru statorirea limbei noastre literare n'aŭ pututŭ să clătine limba din poeziile lui Alecsandri, ba aŭ întărit'o și în multe privințe aŭ ridicat'o de modelŭ.

Astfelŭ ni se impune ca o datorință, să aprețiamŭ pe scurtŭ și epica lui Alecsandri; căci ea într'adevărŭ o meritŭ.

Poeziile epice ale lui Alecsandri nu sîntŭ tôte adunate la unŭ locŭ, ci se află risipite printre poeziile celelalte ale poetului, ba chiarŭ și acele, cari sîntŭ deosebite, precumŭ: legendele, legende noue și ostașii noștri" conținŭ și poezii, cari nu se potŭ numera între epice. Astfelŭ ni se impune ca prima datorință, să alegemŭ cele epice, ca să cunoșcemŭ materialulŭ, de care se tracteză.

Să dămŭ aci în ordine cronologică:

1842—1852.

Baba Cloanța, Sora și hoțulŭ, Craiu nou, Maghiara, Altariulŭ monăstirei Putna, Andrii Popa, Groza, Strigoitulŭ, Ceesulŭ reŭ și Măriora Floriora.

1852—1862.

Sentinela Romană, Biserica risipită, Muntele de focŭ, Hoțulŭ și domnița, Banulŭ Mărăcină, Dragoș, Visulŭ lui Petru Rareș și Inșirăte mărgărite.

1862—1874.

Mărgărita din Muncelŭ, Stefanŭ Vodă și codrulŭ, Stefanŭ și Dunărea, Dumbrava roșie, Răsbunarea lui Statu-Palmă,

Ana Dómna, Calulú cardinalului Bathorí, Tudora dela Têrșorú, Legendă dela Dorna, Tómnă țesătóre, Palatulú Loredano, Pohodú n'a Sybir, Legenda rúnduniceí, Danú căpitanú de plaiú, Grui Sânger, Legenda ciocârliei, Vladú Țepeș și stejariulú, Legenda lăcrimiórei.

1874—1880.

Hodja Muradú, Garda saraiului, Ghioaga lui Briar, Murad Gazi sultanulú și Becri Mustafa, Prier și fata iernii, Poiana fărmeătóre, Stroe Plopan, Balcanulú și Carpatulú, Peneș Curcanulú, Sargentulú, Frații Ideri, Căpitanulú Romano.

Cestiunea primă ce ne întereséză acum, este: cum să împărțimú acestú materialú destulú de vastú, ca să corespundemú atâtú recerínțelorú literare, câtú și celorú formale de sistemú.

Eu amú socotitú, că din tóte punctele de vedere este cea mai avantajíósă împărțirea în epoce, adecă cea cronologică și asta mai multú pentru de a ne ușura lucrarea, decâtú din o *absolută* necesitate. Căci caracteristica generală a epicei lui Alecsandri este aprópe aceeași în tóte epocele. Dar totuși între rėstimpulú până la 1862 și între celú dela 1862 încóce ni se arată deosebiri mai marcante atâtú în fondú, câtú și în formă. De aceea amú cređutú, că nu mi se va putea ímputa nici o pedanteriă, dacă în epica lui Alesándri deosebescú douė epoce: epoca I. dela 1842—1862 și epoca a II. dela 1862 încóce.

Caracteristica acestorú epoce și deosebirea lorú, aprețierea generală și specială a productelorú lorú, va forma obiectulú capitulelorú următóre.

Epoca I.

(1842—1862)

Dacă aruncămú o privire fiă numai în fuga ochiului asupra celorú 18 bucăți de poesie epică a acestei epoce, índată ni se va ínfățisa covėrșitóreá ínfluință a poesiei populare române și puterniculú coloritú naționalú, atâtú în alegerea, câtú și în predarea sujetelorú.

Această este timpul, în miezul căruia cade colectarea importantă de poezii populare, săvârșită de Alecsandri. Poetul a culesu cu drag și cu zel florile poeziei din popor și în vremece le-a căutat, le-a ales, le-a întocmit și le-a edat, sufletul lui cu un simț viu estetic a învățat foarte mult din ele.

Aleksandri este cel dintâi adevărat admirator și apretiator al poeziei populare și cel dintâi, care a recunoscut, că o literatură adevărată națională nu se poate face decât pe eternele baze, ce le prezintă spiritul genuin și viu al poporului.

În epoca acesta este influința poeziei populare și a spiritului popular mai puternică în epica lui Alecsandri.

Aceasta e caracteristica epocii.

Din toate cele 18 piese, numai una este de subiect neromânesc: „Muntele de foc“, în care ni se dă o mică legendă din munții Apenini. Toate celelalte au de basă parte povești, basme, mitologii și legende populare, parte fapte și tradiții din istoria națională, ori cel puțin un fond istoric.

De sama celor dintâi sânt: Baba Cloanța, Craiul-nou, Strigoiful, Césul rêu, Mărióra-Florióra, Biserica risipită și Înșirate Mărgărite. Figuri istorice ori fond istoric național au: Sora și hoțul, Maghiara, Altariul monăstirii Putna, Andri Popa, Groza, Sentinela Romană, Hoțul și Domnița, Banul Mărăcină, Dragoș și Visul lui Petru Rarăș.

Deși deci după număr piesele cu un subiect óre-care istoric ar fi mai multe, totuși ele stau numai în planul al doilea față cu grupa primă, de óre-ce „istoricitatea“ lor este peste tot secundară și de multeori pare a fi numai întemplantore. Istoria la cele mai multe nu e scop, ci numai un mijloc de a concretisa ideile poetice ale autorului, așa încât multe din ele ar putea fi înșirate tot atât de bine și la grupa primă. De aceea ele nu dau caracteristica principală a epocii, ci numai caracteristica secundară.

Precum *sujetele* lui Alecsandri sînt scõse din spiritulũ, viața și trecutul poporului românescũ, astfel și forma acestorũ poeziilor este forma baladelorũ și cîntecelorũ populare, dar așa, cã se potũ urmãri esactũ fasele, prin cari a trecutũ acẽstã formã, pãnã a eșitũ pe la mijloculũ epocii cristalisatã gata, ca sã se menținã pãnã la cea din urmã, la admirabila „Inșirãte mãrgãrite“.

Forma popularã este în productele dela începutũ în fașe. I simțimũ numai pulsãrile; poetul pare a nu fi cutezatũ s'o introducã deodatã și fãrã de nici o pregãtire în poezia literarã.

Deja în „Ceasulũ rãu“ numai rimarea și împãrțirea în strofe nu e popularã, ear în „Mãriõra Floriõra“ forma e ruptã aceeași ca în baladele populare, cu același ritmũ, aceleși rime și cu mersulũ dulce, legãnatũ alũ versulũ.

Cu „Mãriõra Floriõra“ începẽdũ și pãnã la urma epocii ne întãlnimũ (cu mici variațiuni) cu aceeași formã cristalisatã a poeziei populare în tõte piesele.

Dar nu numai sujetele și forma poeziilorũ epice din acẽstã epocã sîntũ populare naționale, ci și tractarea sujeteilorũ și felulũ de privire alũ lucrurilorũ, *estetica poetului*, ca sã șicũ așa, este una cu *estetica poeziei populare*.

Însã restricțiunea de mai susũ, ce amũ fãcutũ *la formã*, este de fãcutũ și *aci*. Precumũ forma curatũ popularã s'a desvoltatũ treptatũ și cu încetulũ la poetũ, astfelũ și acẽstã esteticã popularã cu încetulũ a ajunsũ sã se cristalizeze și sã ne dea fructele sale minunate.

Estetica acẽsta popularã se aratã înainte de tõte în *tractarea materialului*. Ea este în genere lãngã unũ sujetũ modestũ, lungã și latã și prin acẽsta „a priori“ se curmã calea formãrii unei adevãrate „balade“. Și împrejurarea acẽsta (multũ cãrãtitã la poeziilorũ noștri și astfelũ și la Alecsandri) re-mãne de a se reduce dupã pãrerea mea earãși la influința poeziei nõstre populare. Cãci în poezia popularã romãnã abia se vorũ fi gãsindũ „balade“, înțelegũ balade proprii, cumũ

sîntu cele scotice. Baladele nstre poporale sîntu — ŝi in-
tr'ast privin păstréză trăsături comune cu poesia epic
celorlalte popre romanice — sîntu, dc, cu multă prea cr-
cumstaniose, prea bogate in cuvinte ŝi detalieri, scurt dis prea
vorbree, dect să pt ajunge la cea scurtime poantat ŝi
la aciunea dramatic repede a unei balade scotice, care după
cum se scie serveŝce de modelul baladei *literare* de ad.
Afară de aceea liricismul dulce, care le caracterisz, sîntu
tot attea proprieti eseniale ale „baladei poporale *romne*”
dar nu ale baladei in inelesul literar al cuvntului.

Pn la un loc deci procederea poetului este justifi-
cat. El stă pe basa poesiei poporale. r poesia nstr popo-
rală nu cunŝce de ct acelu fel de tractare in produsele sale
narrative, pe care 'l aflm ŝi la Alexandri. Ŝi ŝinnd nr
cu mn tare la principiul: că fiecare nm să'ŝi facă lite-
ratura, cultura, poesia, pe basele date in spiritul genuină ŝi
vi al poporului, — trebuie să-'i reproŝm pe aceia, car-
il invinovtesc pe Alexandri in acest punct.

Asta pentru salvarea principiului.

Însă!

Nu *tot* ce este poporală, este ŝi estetic. Nu *tte* pro-
rietile epice poporale trebuescŭ introduse in literatura
mai inalt, or dacă da, nu inocmai precum sînt aplicate
in popor. Aci gustul poetului trebuie să inrevie: să alg
din elementele poporale, să combine ŝi unele ŝi altele, ca
frumŝile simple ale poesiei poporale să să nobilizeze in
mna lui ŝi să să regenereze.

Partea mai umbrs a baladelor nstre poporale este
in genere (sînt ŝi exceiuni frumŝe) sujetul săracă ŝi
predarea prea voluminos.

Amndou le aflăm in epica lui Alexandri. De obicei
sujetele lui sînt cam sarbede, r predarea ca detail splendidă,
ca inreg este peste măsură inins, e prea bogată recum.

Dar ŝi *amnuntele* in tractarea materiei — cu deose-
bire in partea a doua a epocii — sînt inocmai după

maniera poporală. *Dialóge lungi* între persóne, *partiile descriptive de o rară frumuseță poetică, legătura strînsă subiectivă între naratoru și eroi lui*, — tóte aceste calități le regăsimu în repețite esemple la Alexandri.

Să le luămú de-a rëndulú.

Cu privire la *dialógele lungi* amintite, n'avem decâtú să numimú câteva lucruri: așa d. es. „Sora și Hoțulú“ este întrégă unú dialogú, din care 4 strofe continuative grăite de sora, ér 11 de hoțulú; saú în „Mărióră-Florióră“ dialogulú cu străinulú (pag. 97—98 ed. op. co pl. vol, I) și multele agrăiri lungi ale florilorú, munțilorú, stelelorú etc. totú acolo; orí declamația lungă a „Sentinelei Române“ (id. vol. II pag. 12—13) și altele.

Câtă vreme însé Alexandri ne-a redatú aceste însușiri ale poesiei nóstre poporale prea puținú schimbate, elú totodată a sciutú să păstreze dreptú însutită recompensă tóte celelalte frumuseți ale poesiei nóstre poporale.

Așa spre pildă vedem, că puterea poetului consistă în *partiile descriptive*. O împrejurare, care esplică, de ce sîntú mărgăritarele poesiei lui tocmai „Pastelele“, aceste mici tablourí descriptive.

Puterea acésta strălucisce și în epica lui și anume în epica acestei perioade. Descrierile lui sîntú mare parte de o clasică frumuseță. Strictú după principiile cele mai înalte estetice, ele ne presintă obiectele și persónele descrise vii și în acțiune. De cele mai multe-orí frumuseța figurilorú feerice femeiesci o simțimú din descrierea efectelorú acestorú frumuseți mai multú, decâtú din a lorú însași. O perfecțiune de descriere!

Să privimú câteva esemple.

Frumuseța virginală curată a Zamfirei din „Craitú-noú“ ne o presintă următóarele neperitóre strofe:

De cândú în lume gingașa fată
Zimbua ca flórea de pe câmpii,
Numai de sóre fu sárutată
Pe sinu-í fraged, pe-ai sei ochi vii.

Părul s'eu negru ca norii de ploie
De-alungu pe umeri netedū cădea.
Adesū copila mândră vióie,
De sóre 'n p'ru-í se ascundea.

Ér cândū pe frunte ducea cofiță
Cu apă rece dela isvorū,
Cândū era umedă a-sa guriță
Și-í sălta flórea pe sinișorū

Toți trecătorii simțiaū de-odată
O sete mare în pieptulū lorū;
Béu multă apă, cătândū la fată
Și urmaū drumulū oftândū de dorū.

Ea c'anta dulce ca cioc'arlia,
Ce ciripesce veselū în ȕiorí,
Și suna gingașū atuncí c'ampia
Ca de unū fream'etū de Sbur'ătorii.

Adesū b'etr'anií st'andū împreună
Și ascult'andū-o pe l'angă focū
Tr'ageaū cu sort'ii nóptea la lună
Și vesteau f'etii mare norocū.

Asemenea frumsetă ne presintă descrierea și discretă și
dr'ag'alașă din „M'arióra-Florióra“ :

Fugea murgulū sprintiorū	Și cu dragū i anina
Cu aripí de dulce dorū	De totū firulū câte-o rouă
Și-í ducea numa 'ntr'unū zborū	Și pe sinu-í câte două,
Pe malulū unū isvorū.	Ér din apă cândū sălta
M'arióra mi-l opria	Și la sóre s'ar'eta,
Și pe malū ușorū s'aria	Sórele în cale-í sta,
Și 'n isvorū se cufunda	Trupușoru-í s'aruta.
Și voiosū mi se sc'alda.	Și cea rouă de pe ea
Apa linū o desmierda,	Cu a luí rađe o sorbea,
Ca pe-o flóre o leg'ana	Nourasū o pref'acea
Și pe plete-í se juca	Și la cerurí o tr'agea.

Deși unū modelū acesta de descrițiune, descrierea e
ȕinută totū în felulū narativū, prin ce tabloulū devine viū și
plinū de acțiune.

C'atū de simplă și intuitivū naturală este scena tristă,
cu care se întroduce una dintre cele mai bune produceri ale
poetului „Groza“ :

Galbină ca făclia de galbină cĂră
 Ce-aprĂpe-Ă ardea,
 Pe-o scĂndurĂ veche aruncatĂ afarĂ
 De somnulĂ celĂ vecinicĂ Groz' acum zĂcea;
  r dupĂ elĂ nime, nimeni nu plĂngea!
 Poporu 'mprejuru-Ă tristĂ, cu 'nfiorare,
 La elĂ sĂ uita,
 Unii fĂceaĂ cruce; alii de mirare
 Cu mĂna la gurĂ capulĂ clĂtina
  i 'ncetĂ lĂngĂ dĂnsulĂ i i  optiaĂ a a:

„Maghiara“ alungatĂ de jalea  i de dorulĂ ei zborĂ cĂlare sĂ  i caute în țara strĂinĂ pe bĂrbatulĂ pierdutĂ.  i zborulĂ ei e astfelĂ,  ncĂtĂ:

De-ai fi pasĂre sau vĂntĂ
 N'ai ajunge-o pe pĂmĂntĂ,
 CĂci ca vĂntulĂ ea nu zborĂ,
 Nici ca pasĂrea u orĂ,
 Dar ca dorulĂ ce omĂrĂ!

 esuri, vĂi, norii din cerĂ
  n urmĂ-i departe perĂ.
 Cine-o vede, — o zĂresce
 Ca o stea care luce ce
  i 'n vĂzduh sĂ mistuiesce.

Legătura strĂnsĂ între naratorĂ  i obiectulĂ lui  ste  rĂ i una dintre caracteristicile epiceii poporale romĂne.  rĂ i una dintre cauzele, pentru cari poesia poporalĂ romĂnĂ nu cunoșce obiectivitatea HomericĂ, acĂstĂ condiție sine qua non (!) a poeziei epice, pe care o aflĂ accentuatĂ pĂnĂ dincolo în fie-care manualĂ de poeticĂ. Ca  i cĂndĂ, ve i DĂmne, o epicĂ subiectivĂ n'arĂ fi de admisĂ, n'arĂ fi frumo sĂ din punctĂ de vedere esteticĂ!

Poesiile epice ale poporului nostru sĂntĂ f rte frumo se, lumea strĂinĂ le-a cetitĂ cu  ncĂntare, cu t te cĂ una pĂn' la una sĂntĂ lipsite de rĂcela obiectivitĂii epice. NimicĂ mai subiectivĂ decĂtĂ epica poporalĂ romĂnĂ.

CelĂ „dativus ethicus“ atĂtĂ de caracteristicĂ în poezia n strĂ poporalĂ ilĂ lĂgĂ pe eroulĂ predilectĂ alĂ poporului pasĂ de pasĂ, la fiește-care faptĂ a lui, de  nima naratorului. ElĂ face sĂ simțimĂ neîncetatĂ, cĂ eroulĂ predilectĂ este urmĂritĂ cu tótĂ dragostea inimii par excellence lirice a romanului, chiar  i atunci, cĂndĂ felulĂ obiectului  i alĂ poeziei n'arĂ permite sĂ sĂ reverse acĂstĂ sentimentĂ subiectivĂ de

intimă dragoste. În colecțiunea de poezii populare a d-lui Alexandri sîntu esemple cu ridicata. Aci amintescū numai în trecētū de partia cunoscută din cānteculū haiducescū „Codrēnulū“ :

Er Leonti arăutulū	În pușcă <i>mi-î</i> ascundea,
<i>Înghi-ți-l-arū pămēntulū!</i>	Și 'n Codrēnū îi slobođia. .
Nasturī de argintū că scotea,	Pe <i>Codrenașū mi-lū</i> rănia!

Cătă subiectivitate și tocmai în ea cătă frumsetă!

Și Alexandri sub influința poeziei populare române, dar și în urma temperamentulū seū liricū, a fostū în poeziile sale epice mai multū subiectivū decătū obiectivū. Êr asta eū, cu totū protestulū tuturorū manualelorū de poetică din lume, nu i-o numărū între defecte, ci între merite. Și asta ărași pentru principiulū direcțiunii naționali populare.

Subiectivitatea poetulū reapare într'adevērū mai în fiește-care dintre aceste poezii epice. Inima caldă a poetulū, dragostea și ura, dorulū și mângăerea lui se întrevede prin ele. În tocmai ca în poezia poporală!

Dar și subiectivitatea acēsta trebuie s'o reducemū la adevērata ei valōre. Ea esistă mai multū într'unū coloritū, anume alū frasei, decătū în điceri intercalate. Dacă đice spre pildă poetulū în „Dragoșū“, cāndū îlū atacă zimbrulū :

Feară cruntă și turbată	Și sărindū, mugindū, da zorū
Pleca fruntea lui cea lată	Peste <i>māndrulū</i> vēnētorū.

orī despre „Banulū Mărăcină“ :

Merge *māndrulū* Craiovenū,

și în „Altarulū monăstirei Putna“ aplică lui Stefanū epitetulū „*falniculū* monarcū“, — atuncī acestū „*māndru*“ și acestū „*falnicū*“ nu sîntū epitetele obicīnuite ale obiectivității epice. Ele sîntū ăre-cumū esclamaři de fericire eșite din sufletulū poetulū, pe care ni se pare că-l vedemū cuprinsū de fală și bucurie în fundulū scenelorū ce ne descrie.

Într'altū locū părerea subiectivă a poetulū este formalū esprimată, precum la finea poeziei „Visulū lui Petru Rareșū“ :

Fericită calea-î fie,
Căci pe dēnsulū Dumneđeū
L'a pusū dreptū la loculū seū!

Atât despre ce privește modul de tractare ală sujetelor.

Maî avem o singură cestiune de aprețiată: *modul de privire ală lucrurilor, raportul în care se pune subiectul poetului cu lumea din afară.*

Amă disă că și acesta este în multe puncte același cu modul de privire ală poporului, saū celū puțină strașnicū influințatū de poesia poporală.

La Alexandri, ca și în poesia poporală, natura întrégă apare viă, ea vorbesce, simte, avertiséză și încuragiază pe eroi. Munți, flori, stele, nori, cu unū cuvântū totū ce pôte fi individualisatū dintre frumșetile naturii, este presentatū în metafore, în personificări. Esemple se află cu deosebire în piesele, ală cărorū sujetū este aprópe de basmele poporale. Asfelū cu deosebire în Mărióra-Florióra, Înșirate mărgărite, Biserica risipită, apoî în Maghiara.

Altă caracteristică a poesiei poporale este legătura cea strinsă, ce crede poporul că există între eroii narațiunilor sale și între caii lorū. Câte unū „murgulețū“ din baladele nóstre poporale ia parte la vitejiile și pászurile stăpánului sěū, elū îl încuragiază, avertiséză și 'lū jelesce pe stăpánulū sěū. Și de multe-orî este caracterisatū cu atâta căldură, încâtū simpatisămū cu elū nu maî puținū decâtū cu voiniculū lui de stăpánū. Amintescū aci în trecētū numai pe murgulețulū lui „Mihu Copilulū“ din colecțiunea de balade poporale a d-lui Alexandri și „Calulū Radulū“ din colecțiunea Iarnik-Bărseanū.

Asemenea role jócă caii și în epica d-lui Alexandri. Astfelū în poesia „Maghiara“, calulū maghiarei presimte peirea ce-i așteptă dacă se vorū urni din locū:

Dar pe locū calulū s'opresce,
În pămēntū ochii țintesce
Și cu gróză sforăesce,

dar ea 'lū îndēmnă să pase, atunci

Calulū *tristū* aū rānchiezatū
Și 'n părăū năvală-aū datū.

Resultatulū e, că ambiū aū peritū.

„Andrii Popa“ :

Are unŭ murgŭ de patru ani
Care mușcă în dușmani.

Murgulŭ din poema „Marióra-Florióra“ vĕdĕndŭ ferici-
rea stăpânului sĕu iubitŭ de Mărióra-Florióra :

. . . . . în locŭ zburda,
Falnicŭ cóma 'și încorda
Și stăpânei lui o da
Gingașŭ de-a o desmierda.

Calulŭ „Sentinelei Romane“ e o adevĕrată oglindă, în
care se reflectăză fie-care procesŭ psihicŭ alŭ stăpânului.

La începutŭ :

Celŭ vitĕzŭ era călare	Lungă, tainică, pustie,
Pe unŭ calŭ albŭ în nemișcare	Unde ca prin visŭ trecândŭ,
Și ca dĕnsulŭ neclintitŭ	S'auđia din cândŭ în cândŭ
Stă, privindŭ spre rĕșăritŭ.	Vuetŭ surdŭ, grozave șopte
Numai ochii seî mișca,	Ce veniaŭ din miĕdă-nópte,
Vulturesce-î alerga	Sgomotŭ lungŭ înădușitŭ,
Pe cea zare cenușie,	Ce venia din răsăritŭ.

Cândŭ stăpânulŭ lui se luptă cu oardele bărbare :

Calu-î turbă, mușcă, sare,	Sfarmă arme sunătóre
Nechiezândŭ cu infocare,	Și cu greu în sânge 'nótă
Calcă trupuri sub picióre,	Și mereŭ se îndĕsă în glótă.

Ear cândŭ vestea grozavă, că „Roma, Roma nu mai este“
străbate la voinicŭ, carele își plĕcă fruntea și 'și cere mór-
tea, atunci :

. . . . . calu-î frățiorŭ	Și spre munți încetŭ pornesce,
Nechiezândŭ încetișor,	Ducĕndŭ linŭ și nesimțitŭ
Câmpulŭ luptei părăsesce	Pe stăpânulŭ lui iubitŭ.

Ce intimitate dulce și frățĕscă!

* * *

Dacă cercetămŭ acum valórea literară a singuraticelorŭ
poesii epice din acĕstă epocă a poetului, aflămŭ, că la loculŭ
ântăiŭ staŭ Inșirăte mărgărite, Sentinela Română, Groză,
Mărióra-Florióra, Altarulŭ monăstirii Putna și Craiŭ-noŭ.
Celelalte pe lângă frumșei de detalii, aŭ ca întregŭ defecte,

unele mai mari, altele mai mici, orică sujetul însuși, orică acțiunea, orică modul predării nu ne mulțămesc.

Cel mai de frunte productul alu epocii este fără îndoială „Inșirate mărgărite“.

„Inșirate mărgărite“ este prelucrarea strălucită a unui sujetu de poveste populară, mai de aproape: *alegoria iubirii de mamă*, zugrăvită cu colorile cele mai vii ale unei fantasii bogate, cu cuvintele cele mai dulci și versulu cel mai drăgălaș ce s'a rostitu când-va în limba românească și cu o neobicitu de abundență revărsare a sentimentulu specificu românescu: *a duiosiet.* Poetulu ne lăgână ușor în sferile eterice ale basmelor și produce vibrațiuni vii și în inima și în mintea cetitorulu. Totu ce e mai nobilu și mai alesu în poesia *poporulu* nostru se află aci adunatu la unu locu, aședatu și potrivit cu simetrie, ca să încante pe orice omu cu simțu de frumosu. „Inșirate mărgărite“ este unu capu de operă.

„In „*Sentinela Romană*“ ne însufleșce ideea măreșă ce-i servește poemei de substratu și ne impresionează adencu figura falnică a vulturulu de legionaru din Dacia. Lupta lui e descrisă cu coloru vii, cu entusiasm u chiaru. Ear contrastulu între lupta lui titanică învingătoare și între desperarea zdrobitoare ce-lu cuprinde la o scire scurtă că „Roma numai este“ răscolesce în pieptulu cetitorulu o lume de idei, o lume de simțiri.

„*Groza*“ este una dintre poeziile, cari se apropiă mai multu de baladă literară. Unu felu de apoteosă a haiduculu! Dar o apoteosă nu celebrată prin imnuri, ci prezentată dramaticu la cadavrule mortulu prin rostulu și lacrimile unu moșnegu de țeranu și prin corulu poporulu: „Dumnezeu se-ierie peccatele sale“.

„*Măriora-Florióra*“ se distinge prin frumsețele sale de detailu, dar după cum a observatu și D-lu A. Densușianu, ideea nu e precisă; firulu narațiunii se perde în noianulu de floscule poetice, ce împodobescu acestu poemu.

„*Altarul monăstirei Putna*“ se distinge prin scurtimea tractării, rară la Alecsandri, și prin predarea simplă narativă, lipsită de ornamente.

„*Craiu-nou*“ face o impresie foarte dragălașă prin naivitatea subiectului și prin catastrofa sa ca din povești.

(Va urma).

Virgilă Onițiu.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 134/1890.

Procesul verbală

ală comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luată în ședința dela 7 Iulie n. 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: E. Măcellariu, Ioană Hannia, I. St. Șuluțu, Z. Boiu, Parteniu Cosma, Ioană Popescu, G. Candrea, cassaru.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 62. Se prezintă hârtiile direcțiunilor despărțemintelor Asociațiunii prin care răspund la mandatul comitetului dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296 de ași face, în conțelegere cu subcomitetele și cu alți bărbați inteligenți, observările la proiectul pentru o nouă arondare a despărțemintelor, elaborată de comitet:

1. Hârtia direcțiunii despărțământului IV. (S. Sebeșu) dto 1 Decembrie 1889 și protocolul subcomitetului de dto 23 Noembrie, 1889. Părerea față cu arondarea e, ca despărțământul proiectat al S.-Sebeșului se constee:

a) din comunele cercului V. administrativ al Sas-Sebeșului (comitatul Sibiiului);

b) din comunele: Oarda de jos, Vințulu de jos, cu Sebișani, Vulpărul, Berghin, Inuri, Cióra, Drimbari, Oarda de sus, Cârna, Limba, Ciugudu, Daia, Păclisa și Tărtarea, din cercul I al Vințului de jos, comitatul Albei-inferiore.

c) din comunele Cutu, Cunța, Drașău, Springu, Vingardu, și Gărbău, din cercul Sângătinului comitatul Albei-inferiore comunele Recățău, Acmariu și Sărăcsău din cercul I. al comitatului Albei-inferiore să se alipescă la Orești.

Comunele Borobonțulu, Dumitra; Heningu, Chișfalău, Prie, Straja și Totoiu să se alipescă la Alba-Iulia.

Restul din comunele cercului Sângătinului să se alipescă la Mercurea.

2. Hârtia direcțiunii despărțământului VI. Deva de dto 22 Decembrie 1889 Nr. 23 și protocolul subcomitetului dto 10 Decembrie 1889. Nr. 22. Părerea față cu arondarea e, că despărțământele proiectate de comitetul la punctele 12—17 să se contragă la 2 respective 3 și anume:

A. Despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Deveș, ală Băii de Crișu, ală Bradului, ală Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

B. Despărțământul *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Pui. Saă apoi

a) despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Băii de Crișu, ală Bradului și cu opidul Hunedóra;

b) despărțământul *Orăștie* cu comunele cercului Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

c) despărț. *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Pui.

3. Hârtia direcțiunii desp. I (Brașov) de dto 30 Decembrie 1889 Nr. 899 și protocolul adunării generale a desp. dto 27 Decembrie 1889. Părerea față cu arondarea e, ca fostul teritoriu ală despărțământului să nu se împartă în 4, ci numai în 3 despărțământele și anume:

a) despărțământul *Brașov* împreună cu Săcelele;

b) despărțământul *Branului* cu Zernescii, și

c) despărțământul *Treiscaunelor*.

4. Hârtia direcțiunii despărțământului XV (Năsăud) dto 8 Februarie a. c. Părerea față cu arondarea e, că în comitatul Bistrița-Năsăud să se formeze în locu de 3, numai 2 despărțământele și anume:

a) ală *Năsăudului* cu comunele din cercul Năsăudului și ală Rodnei;

b) ală *Bistriței* cu comunele din cercul Iadului și ală Beșineului.

5. Hârtia direcțiunii desp. XVIII (Turda) dto 20 Martie a. c. și procesul verbal ală subcomitetului de același dată.

Părerea e, ca teritoriul fostului despărțământ ală S. Reghinului să se susțină nestirbit.

7. Hârtia direcțiunii despărțământului VIII (Alba-Iulia) dto 6 Aprilie a. c. Nr. 4 și procesul verbal ală subcomitetului dto 30 Martie a. c. Părerea e:

a) ca cercul Vințului de jos să se încorporeze la Alba-Iulia și nu la S. Sebeș;

b) totu aici să se încorporeze și cercul Aiudului;

c) ca cercul pret. Conța comitatului Albei infer., să se încorporeze la S. Sebeșu.

8. Hârtia direcțiunii desp. XX. (Blașu) dto 4 Aprilie a. c. Păreră consună cu proiectul comitetului.

9. Hârtia direcțiunii despărț. VII (Abrudă) dto 8 Aprilie a. c. Nr. 4 și ună extrasă din protocolul subcomitetului dto 31 Martie a. c. Păreră e :

a) cercul Abrudului și ală Câmpenilor să formeze și de aci înainte ună despărțementă ală Abrudului rămânendă

b) ca comunele dela Câmpeni pe Arieșu în josă să formeze ună desp. noă ală Ofenbăii.

În legătură hârtia aceleiași direcțiunii dto 26 Iunie a. c. Nr. 8 și procesul verbală ală adunării generale a despărțementului VII. (Abrudă) dto, 3 Iunie a. c., în cari să cere, ca teritoriul de până acumă ală despărțementului să se susțină și pe viitoriu.

10. Hârtia subcomitetului din despărțementul XI (Simleu) dto 29 Aprilie a. c. Nr. 197.

Parerea: despărțementului Selagiului să rămână și pe viitoră în starea lui de până acum.

11. Hârtia direcțiunii despărțementului II (Făgărașu) dto 11 Aprilie a. c. Nr. 28 și protocolul subcomitetului dto 25 Martie a. c.

Păreră: despărțemintele proiectate Șarcaia și Arpașulă-inf., să rămână afară și se susțină pe teritorul comitatului Făgărașu 2. despărțeminte ală Făgărașului și ală Branului.

12. Hârtia direcțiunii despărțementului IX. (Baia de Crișu) dto 15 Aprilie a. c. de cuprinsulă ca în fostulă comitată ală Zărandului se fiă numai ună despărțementă și anume cu centrulă în Baia de Crișu, dacă e se cuprindă și comunele din cerculă administrativă ală Halmagiului, trecute la comitatul Aradului, altfelă cu centrulă în Bradă.

13. Hârtia direcțiunii despărțementului XIX (M. Oșorheiă) dto 9 Aprilie a. c. Păreră conglăsucesce cu proiectulă comitetului.

14. Hârtia direcțiunii despărțementului V. (Hațegă) dto 26 Aprilie a. c. și procesulă verbală ală adunării generale extraordinare a despărțementului dto 12 Decembre 1889.

Păreră: despărțementulă Hațegă să constee din cerculă Hațegului, ală Puiului și ală Petroșeniloră, apoi din comunele Nădășdia inf., Nădășdia super., și Ocolişulă mare din cerculă Hunedorei;

15. Hârtia subcomitetului despărțementului III (Sibiū) 12 Iunie a. c. Nr. 16. Păreră: a) pe teritorulă comitatului (Sibiului) să fiă numai 3 despărțeminte și nu 5, și anume ală Sibiului, ală Seliștei și ală Sebeșului.

b) cerculă Nocrichului să se încorporeze la Sibiū;

c) cercul Mercurei să se împartă între Seliște și S.-Sebeș și anume: comunele Dobârea, Apoldul de jos, Apoldul de sus, Ludoșul, Amnașul, Rodu și Topârcea să se dea la Seliște, ear comunele Cărpiniș, Poiana, Reci, Jina, Gârbova și Mercurea să se alăture la Sebeș;

d) comuna Ocna Sibiiului, comitatul Albei inferioare, să se incorporeze la Sibiiu.

Se însemnă, că la mandatul de mai sus al comitetului, despărțimintele Cluj, Dej, Gherla, Șomcuta-mare, Bistrița, Sighișoara și Mediaș nici până aci nu au răspuns, cu toate urzoriile, ce li s'au făcut. Ex. Nrii 366 și 382 din 382 din 1889, 9, 38, 49, 58, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 79, 80, 116 și 120 din 1890.

— Ținându cont de părerile cuprinse în hârtiile citate ale direcțiilor resp. subcomitetelor din despărțimintele Asociațiunii, comitetul, întemeiat pe prescriesele §-lui 6 din regulamentul votat în ședința II. adunării generale a Asociațiunii dto Șomcuta-mare 11 August 1869, stabilește numărul și întinderea despărțimintelor Asociațiunii după cum se arată în elaboratul sub f. la acest proces verbal, pe care îl substerne spre luare la cunoștință proximei adunări generale*).

Comitetul ia cu părere de rău la cunoștință, că unele despărțiminte, și anume: al Clujului, al Dejului, al Gherlei, al Șomcutei-mari, al Bistriței, al Sighișorei și al Mediașului nici în urma urzoriilor repetite n'au satisfăcut mandatul său dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296, avându a se notifica și acestu casu proximei adunări generale.

Nr. 63. Hârtia direcțiunii despărțământului VII (Abrud) dto 26 Iunie a. c. Nr. 8, prin care se substerne protocolul adunării generale a despărțământului ținut la 3 Iunie a. c. în opidul Roșia-montană arătându-se, ca taxele încasate cu aceea ocaziune în suma de 221 fl. 45 cr., s'ar fi înaintat la cassa Asociațiunii prin casariul despărțământului d-lu M. Andreica.

Din protocolul substernut se vede;

a) că membrii de față neputându-se uni în ceea-ce privesce votarea unui premiu de 10 fl. merit pentru un învățător, care s'a distins în pomăritu, singurului concurent Ioan Muntenu, afacerea se relăgă spre decider la acestu comitetu;

b) că s'a cetit o disertațiune a membrului B. M. Bașota, jude reg. în pens. și avocat în Abrud, și s'a decisu, ca numita disertațiune să se publice în organul Asociațiunii; cetirea, nefind autorul de față, o a efectuit membrul Gregoriu Sima din Cărpiniș;

c) că au intrat ca taxe dela membrii vechi și noi suma de 120 fl. 45 cr., ear dela membrul Petru Achinu din Bucium-Munteni suma de 101 fl. taxă de membru pe viață și pentru diplomă;

*) Elaboratul acesta, ca suplementu la Nr. 8 alu „Transilvaniei, se va presenta adunării generale a Asociațiunii în broșură separată și prenumeranților se va trāmite deodată cu Nr. 9 alu acestei fol. Red.

d) că fixarea locului și a timpului pentru proxima adunare generală a despărțământului s'a încrețut subcomitetului;

e) că subcomitetului i s'a dat absolutorul și casarului lui Andreica i s'a votat mulțumită și recunoștință pentru zelul dezvoltat (Ex. Nr. 120/1890).

— Se constată, că suma de 221 fl. 45 cr. a intrat la cassa Asociațiunii, eară primirea ei sa cvitată la adresa dlui M. Andreic pe cale presidială, după cum s'a cerut.

Membrii de nou înscriși se voru provedea cu diplomele îndăce voru fi obținut a aprobarea adunării generale a Asociațiunii.

Câtu pentru premiul de 10 fl. direcțiunea despărțământului primesce îndrumarea, de a lua măsurile de lipsă pentru decernarea aceluia în proxima adunare generală a despărțământului. Pe lângă acestea cuprinsul procesului verbalu servește spre sciință.

Nr. 64. Iuliu Popu, învățacelu de fauru în S. Ujfalu și stendiatu alu Asociațiunii, prin hartiă dto 26 Iunie a. c. presentându cuitanța despre 12 fl. 50 cr. să roga, ca să 'ise las și mai departe ajutorul avut, vrându a merge în streinatate pentru mai departe perfecționare.

Se însemnă, că timpul învățării numitulu tineru a expirat cu 1 Augustu 1889 și că cu începerea anulu curentu ajutorul folositu de elu, declarându-se vacantu, s'a votat altu învățacelu (Ex. Nr. 121/1890).

— Cererea învățacelulu de fauru Iuliu Popu din motive arătate nu să pôte încuviința.

Nr. 65. Direcțiunea dela șola civilă de fete a Asociațiunii prin hartiă dto 2 Iulie a. c. Nr. 65 substerne spre revisuire procesul verbalu alu conferinței corpulu didacticu din 30 Iunie a. c. dimpreună cu listele de clasificățiune, cuprinđendū calculi, cari ia raportatū elevele pe basa prestațiuniloru lorū în decursul sem. II. alu anulu scolasticu 1889/1890.

Din protocolul subșternutū se vede:

a) că clasificările s'au stabilitū în conferința corpulu didacticu dela 25 Iunie a. c., că examenele dela sfârșitul anulu scolaru curentu s'au urmatū întocmai programei stabilite și publicate, sub conducerea președintelui Asociațiunii, în prezența unui publicu num merosu;

b) că la examenul din limba maghiară a asistatū și d-lu inspectoru reg. de șole din comitatul Sibiiulu;

c) că încheierea solemnă a anulu scolaru s'a făcutū în prezența unui publicu numerosu, rostindu-se cuvinte ocazionale din partea directorulu scolaru și a președintelui Asociațiunii, cetindu-se clasificățiunile și distribuindu-se testimoniile;

d) că programa institutulu pentru anul scol. 1889/90. cuprinđendū, pe lângă scirile scolare, unu operatū alu învățatorulu

Dr. Petru Spanu intitulat: „Individualitatea în educație“; s'a tipărit în 500 exemplare și împărțit la membrii comitetului, la prelații români, la consistorii, la seminarii, direcțiunilor gimnasiale, părinților elevilor etc. Corpul învățătoresc crede, că programa acesta poate suplini raportul prevădută în §-lă 8 ală regulamentulă internă;

e) ca personală pentru serviciulă de vară în internatū va rămănea bucătărăsa și familia Siftū; guvernanta Gerick va rămănea în internatū și preste vară numai dacă va voi;

f) că după-ce comitetulă n'a adusă vre-o hotărire meritorie la observările cuprinse în procesulă verbală ală corpulă didactică dela finea anulă scolaru 1888/9 relativă la instrucțiunea din musica instrumentală, direcțiunea scolară a angagiată și pentru viitoră pentru provederea numitei instrucțiunī pe d-rele Adela de Heldenberg și Sabina Brote;

g) că biblioteca școlēi, aparatele fizicale și chimicale precum și modele pentru desemnă, caligrafia și lucrulă de mână se află în bună ordine;

h) că rațiociniile internatului și ale școlēi se voră înainta la timpulă seă comitetului (Ex. Nr. 124/1890).

— Cuprinsulă procesulă verbală substernută să ia cu aprobare spre sciință.

Nr. 66. Eliseiu Mezei, studentū de clasa V. gimn. în Blajū și stipendistū ală Asociațiunii, prin hârtia dto 19 Iunie a. c. își justifică sporiulă făcutū în studiū (Ex. Nr. 125/1890).

— Spre sciință.

Nr. 67. Rugarea d-nei Maria Reou, remasă vėduvă cu patru pruncī micī, după Ioanū Reou fostū presbiterū și archivarū consistorialū, dto 20 Iunie a. c. pentru scutirea ficelorū eī Elena și Aurelia, ambele promovate în clasa I a școlēi civile de fete, dela solvirea didactrului, începēndū cu anulă scolarū 1890/91. (Ex. Numėrulă 127/1890).

— În considerarea lipsei de avere a veduvei suplicante, rogarea să încuviințeză.

Nr. 68. Ioanū Rațiu, studentū de clasa VII. gimn. în Clujū și stipendiatū ală Asociațiunii își justifică sporiulă făcutū în studiū. (Ex. Nr. 132/1890).

— Spre sciință.

Nr. 69. Secretariulă II notifică comitetulă, că cu finea anulă scolarū 1889/90 a venitū în vacanță stipendiulă de 40 fl. pe anū din fundațiunea „Riurėnă“ pentru studentī la gimnasiu.

— Pentru conferirea stipendiuluiă vacantū se escrie concursū.

Nr. 70. Aŭ intratŭ la comitetŭ taxe de membrii dela: **Marincașu Vasilie**, în Pria pro 1890 5 fl.; **Dr. Spanu Petru**, în Sibii pro 1889 5 fl.; **Laslo P. Ioanu**, în Clujŭ pro 1889 și 1890 10 fl.

— Spre șciință.

Sibiiŭ, d. u. s.

George Barițiu m. p.
președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.
secretarŭ II.

Verificarea acestui procesŭ verbalŭ se încrede d-lorŭ: **L. Măcellariu**, **Ioanu Hania**, **Zacharia Boiu**.

S'a cetitŭ și verificatŭ, Sibiiŭ în 8 Iulie 1890.

E. Măcellariu m. p.

Ioanu Hanea m. p.

Z. Boiu m. p.

Nr. 152/1890.

Procesŭ verbalŭ

alŭ comitetuluŭ Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporuluŭ românŭ, luatŭ în ședința dela 24 Iulie n. 1890.

Președinte: **G. Barițiu**. Membrii prezenți: **I. Hannia**, **P. Cosma**, **I. Crețu**, **I. G. Popu de Galați**, **Leontinu Simonescu**, **Gerasimu Candrea cassaru**. **N. Toganu** bibliotecarŭ și actuarŭ ad hoc.

Nr. 71. Cassariulu Asociațiunii, d-lŭ **Geras. Candrea**, presentă comitetulu rațiociniile Asociațiunii pe anulŭ 1889 și raportéză asupra rațiociniilor școlei de fete cu internatŭ, presentate de direcțiune, întru înțelesulŭ concludesuluŭ adunării generale din Făgărașu Nr. 21 lit. c, ear alătura cu acestea presentă densusulŭ și unŭ proiectŭ de budgetŭ pentru anulŭ viitorŭ pe lângă unŭ raportŭ alŭ seŭ, adresatŭ comitetulu și însoțitŭ de mai multe observațiuni ale sale relative la înmulțirea avereŭ Asociațiunei și a școlei ei (Ex. Nr. 142 și 148/1890).

— După ce s'aŭ datŭ lectură la tôte acelea acte comitetulu aŭ alesŭ conformŭ praxeŭ din alți ani o comisiune cu însărcinarea de a revedea tôte acelea rațiocini. Membrii comisiunii sântŭ d-nii **Partenie Cosma**, **Leontinu Simonescu**, împreună cu cassariu **Gerasimu Candrea** și controlorulu **Nicanoru Frateșu**.

Nr. 72. Direcțiunea internatulu și a școlei de fete prin hârtia sa Nr. 69 din 20 Iuliŭ a. c. cere ca din considerațiunii pedagogice guvernanta actuală d-șora **Maria Gerick** să fiă schimbată cu una altă persoană calificată de a putea da instrucțiune și în musica instrumentală. (Ex. Nr. 143/1890).

— După-ce fu ascultată și opiniunea delegatului, se decide, ca d-rei Maria Gerick să i se dea demisiunea ca termină de 30 Septembrie a. c.

Nr. 73. D-lă Alexiū Onițu, jude reg. în Segedină, cu adresa sa din 22 Iulie a. c. pe lângă ce descopere mulțămita sa pentru creșterea, ce s'a dată fiicei sale domnișorei Maria Onițu în internatū, propune totodată comitetului, ca să înființeze stipendii pentru eleve de preparandiă de statū, pentru ca națiunea noastră seși pôtă cresce învățătore bune și până la timpul cândū autoritățile bisericesci ar putea înființa preparandii confesionali femeesci, ear în casū de a să înființa stipendii întru acestū înțelesū comitetul se binevoiască a vota unulū de o sută până la 200 fl. pentru fiica dsale Marița. (Ex. Nr. 150/1890).

— Dreptulū de a înființa stipendii scolastice în sfera activității acestei Asociațiunii este alū adunării generale, eară de altă parte starca actuală a averei Asociațiunii nu permite o întindere mai mare a speselorū, decâtū sântū cele strictū necesare.

Nr. 74. D-lă Petru Uilăcanū, protopopū în S. Reghină face cunoscutū, că cu ocasiunea adunării generale se va celebra și unū părăstasū în memoria fostului odinióră președinte alū Asociațiunii a fericitulū L. Br. Popū, care este înmormântatū acolo. (Ex. Numărulū 149/1890).

— Spre știință.

Nr. 75. Stipendistulū Iosifū Schiopulū din clasa a V-a gimn. presentă testimoniulū seū, cu calculū generalū de primū eminentū între 19 scolarī. (Ex. Nr. 140/1890).

— Spre știință.

Nr. 76. George Nicóră, sodalū de ciobotarū din M. Ciuciū, cere unū ajutorū de bani pentru ca seși cumpere nesce unelte necesare la meseria sa. (Ex. Nr. 151/1890).

— Suplica sa nefiindū spriginită cu nice unū documentū, cererea nu se pôte împlini.

Sibiiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganū m. p.,
actuarū ad hoc.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede Domnilorū :
Ioanū Hannia, Ioanū Crețu, și Ioanū Popū de Galați.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiū, în 25 Iulie 1890.

Ioanū Popū m. p.

Ioanū Hannia m. p.

Ioanū Crețu m. p.

Nr. 170/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român luat în ședința din 5 Augustul st. n. 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: I. Măcelaru, I. Hania, P. Cosma, I. G. Popu de Galați, Leont. Simonescu, N. Frateșu, I. Crețu. Actuarul ad hoc: N. Toganu.

Nr. 76. D-lu Ioan Crisanu, profesor seminarial și secretar al II-lea al Asociațiunii dăruiesc pentru bibliotecă 2 cărți și anume: „Toldi“ narațiune poetică în 12 cânturi de Ioan Arany, întregită cu adnotațiuni și vocabularul de Dr. Ioan Crisanu și Nicola Putnoky, Sibiu 1889; apoi „Carte de cetire maghiară“ acomodată la formele tractate în gramatică limbei maghiare pentru școlile secundare, preparandii și privați de Dr. Ioan Crisanu și Nicola Putnoky. Partea I. Sibiu 1888. (Ex. Nr. 139/1890).

— Cu mulțămită spre știință. Cărțile amintite se transpun bibliotecarului spre înregistrare.

Nr. 77. Se prezintă sentința Tribunalului reg. din Brașov de dto 19 Iuliu a. c. Nr. 3917/1890 polg., conformu căreia se sta torescu ca spese de exrotulare în favoarea D-lui B. P. Harșianu plenipotențiatul Asociațiunii în procesul cu D-na Zinca Romanu din Făgărașu suma de 4 fl. 50 cr. (Ex. Nr. 153/1890).

— Spre știință, avându comitetul se revină asupra acestu obiectu, cându își va presenta numitul plenipotențiatu espensarul se în acestu procesu deja finalizat.

Nr. 78. Direcțiunea institutului de credit și economii „Albina“ prin hârtia sa dto 25 Iuliu a. c. Nr. 16084 prezentându estrasul contului, ce îl are Asociațiunea la numitul institutu, arată cumcă cu finea lui Iuniu a. c. avea acelu institutu în favorul se unu saldū de 5374 fl. 40 cr. Ex. Nr. 154/1890.

— Spre știință, avându a se transpune extrasul din cestiune cassarului Asociațiunii D-lui Gher. Candrea spre ulterioară afacere.

Nr. 79. Directorul executiv al „Albinei“ și membru al comitetului D-lu Parteni Cosma prin hârtia sa de dto 25 Iuliu a. c. prezentându conspectul contribuitorilor respective notifică, că dela 1 Ianuariu a. c. până la 30 Iuniu a. c. a colectat pentru școla civilă de fete a Asociațiunii suma de 2735 fl. 17 cr., care sa transpus în contul curentu al Asociațiunii la institutul „Albina“. (Ex. Nr. 155/1890).

— Cu mulțămită spre știință. Conspectul contribuitorilor se va publica în organul Asociaț. „Transilv.“ după cum va permite spațiul.

Nr. 80. Michail Candrea, stipendiatul Asociațiunii și absolventu de a V-a clasă a gimnasiului reg. ung. de statū de aici, își justifică sporul făcutu în studii în anul școlar espirat (Ex. Nr. 191/1890).

— Spre știință.

Nr. 81. Pantilimonu Mărginenu din Capru (Kapor în comitatul: Solnocu Doboca) cere a se conferi unu stipendiu fiului seu Ioanu Mărginenu absolventu de a III-a clasă a gimnasiului din Gherla spre ași putea continua studjile (Ex. Nr. 166/1890).

— Nefindu de prezentu vacantu nici unul din stipendiile Asociațiunei, se îndrumă pententele la concursese, ce se voru escrise la timpul seu din partea comitetului după adunarea generală a Asociațiunei pre cătu acesta va fi votatu unele.

Nr. 82. Inspectorul scolasticu reg. alu comitetului Sibiului d-lu Emilu Transchenfels prin hărtia sa de dato 30 Iuliu a. c. Nr. 698 notifică, cumcă înaltulu ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică, la cererea comitetului din 22 Iuliu a. c. Numărulu 30,523 a binevoitu a concede învățatorulu dela școl'a civilă de fete a Asociațiunei d-lu Dr. Petru Spanu unu respiriu până la finea anului scol. 1890/91 pentru depunerea esamenului de calificățiune fără de a mai putea conta însă de aci înainte la altu respiriu în cauza depunerei acelu esamenu. (Ex. Nr. 167/1890).

— Spre știință cu observarea, ca învățatorulu din cestiune d-lu Dr. P. Spanu a fostu avisatu în acestu înțelesu pre cale presidială.

Nr. 83. D-lu Zacharia Moga din Galați prin telegrama sosită în 4 a lunei curente avisésă pre presidiulu Asociațiunei, că inginerulu Ioanu Oltenu mortu în aceeași și în Galați a lăsatu prin testamentu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român unu legatu de 100,000 lei și cere a se lua de urgență măsurile necesare.

În legătură cu această sciire îmbucurătoare președintele comitetului și Asociațiunei d-lu George Barițiu încunoscinteză pre comitetu, cumcă îndată după sosirea aceste telegrame pre lângă expresiunea condolenței a adeviritu totu pre cale telegrafică primirea aceleia, ear prin o scrisore presidială din aceeași și până ce se voru face alți pași a cerutu dela numitulu domnu Zacharia Moga o copie legalisată de pe testamentulu respectivu, cum și informațiuni mai detaiate despre formalitățile împreunate cu publicarea testamentelor în statulu vecinu, precum și despre relațiunile familiare ale fericitulu Ioanu Oltenu. (Ex. Nr. 168/1890).

— Spre știință cu aprobarea măsuriloru prealabile luate de cătră presidiu, avându să revină comitetulu asupra acestui obiectu de mare importanță, dupăce se va primi copia testamentulu respectivu și informațiunile cerute.

Sibiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganu m. p.,
actuaru ad hoc.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede d-lorū membrii: E. Măcellarū, I. Crețu, I. Popu de Galați.

S'a verificatu. Sibiū în 5 Augustu 1890.

E. Măcellarū m. p.

Ioanu Crețu m. p.

I. Popu de Galați m. p.

Nr. 180/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 12 August 1890.

Președinte: G. Barițiu. **Membrii prezenți:** Dr. Il. Pușcariu v.-preș., P. Cosma, E. Măcellariu, I. Hannia, I. Popescu, L. Simonescu, N. Frateșu, I. G. Popu, I. Crețu, N. Togan bibliotec.

Secretar: Dr. Ioan Crișan.

Nr. 84. În legătură cu cele cuprinse la punctul 83 din protocolul comitetului, luat în ședința dela 5 August a. c. în cauza legatului de 100,000 lei lăsat Asociațiunii de către fericitul Ioan Olténu, fost inginer în Galați, se prezintă, în copie legalizată, testamentul referitor la acest legat, purtându datul de 21 Iulie a. c. (Ex. Nr. 178/1890).

— Comitetul ia cu plăcere act de cuprinsul testamentului prezentat și primesce legatul de 100,000 lei testat Asociațiunii spre scopuri culturale; președintele Asociațiunii, d-lu G. Barițiu, este rugat a se prezenta la fața locului în Galați, spre a întreprinde pașii de lipsă pentru luarea în primire a legatului.

Nr. 85. Secretarul II raportază asupra petițiilor pentru stipendii, cari au intrat la comitet în urma concursului de sub Nr. 123 dto 1 Iulie a. c.

Anumit: la 10 stipendii de câte 50 fl. pentru anul scol. 1890/91 pentru eleve, cari vor fi adăpostite în internatul împreună cu școlă civilă de fete a Acociațiunii, au intrat în termenul fixat 5 cereri.

Avându în vedere motivele cuprinse în cererile provocate.

— Se votează câte un stipendiu de 50 fl. pentru anul școlastic 1890/91 următoarelor eleve, și anume:

1. Silvia Tămaș (Miculescu) din Chichinda-mare; 2. Veturia Ivanu din Aiud; 3. Lucreția Bunea din Sibiu; 4. Maria Micu din Sebeșul-infer., și 5. Carolina Tincu din Deva.

Nr. 86. Secretarul II prezintă proiectul de raport al comitetului către adunarea generală a Asociațiunii despre activitatea sa în anul administrativ 1889. (Ex. Nr. 179/1890).

— Se primesc în textul alăturat, avându a fi prezentată adunării generale, ce se va ține la 15/27 August a. c. și zilele următoare în orașul Reghinul-Săseșu.

Sibiu, d. u. s.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.
vice-președinte.

Dr. Ioan Crișan m. p.
secretar II.

Verificarea acestui proces verbal se încrede d-lor: P. Cosma, Leontin Simonescu și Ioan Crețu.

S'a cetit și verificat. Sibiu în 15 August 1890.

P. Cosma m. p.

Leontin Simonescu m. p.

I. Crețu m. p.